

SOMMARBOKEN

Sammanställning av

ENKÄT 2022

SOMMARBOKEN

Sommaren 2022 var sommaren då Sommarboken fyllde 10 år! Det firades ganska anspråkslöst med blå girlanger och en stor innehållsrik frågepromenad vars fokus var teman från de 10 år som gått.

Det startade med fem bibliotek som var villiga att arbeta utifrån de tankar som gäller än idag: lustfylld fritidsläsning för barn mellan 8–12 år. Barnens läsning ska vara kravlös och utan motprestation.

De bibliotek som deltar förbinder sig att arrangera minst 3 träffar under sommaren. På dessa träffar ska det litterära samtalet stå i fokus vilket innebär att barnen på olika sätt ska få möjlighet att prata om sin läsning med varandra och bibliotekarier. De ska även jobba metodutvecklande för att hitta nya vägar till läslust för barnen.

Detta har de deltagande biblioteken förbundit sig att följa. Men sommaren 2020, då ändrades allt. Viruset covid-19 dök upp och påverkade oss alla. Inte minst Sveriges bibliotek som fick ändrade förutsättningar.

Då en central del av Sommarboken bygger på att barn och bibliotekarier ses på fysiska träffar togs ett beslut på förvaltningen om att under sommaren 2020 och sen även 2021 skulle kravet på att anordna fysiska träffar slopas. Det viktigaste var att främja läslust och läsning.

Under pandemisorrarna var biblioteken ålagda att följa de restriktioner som fanns, gällande gruppstorlek och avstånd inomhus och (i viss mån) även utomhus. Detta innebar att de flesta biblioteken flyttade ut sina träffar.

Även projektledningen för Sommarboken fick förändra och anpassa de tidigare fysiska utbildningsdagarna och tryckt inspirationsmaterial. Det blev utbildningsdagar via Teams och mer digitalt material.

Hur såg det då ut våren 2022? På grund av det osäkra läget beslutades det att även under sommaren 2022 utgick kravet på att biblioteken skulle anordna fysiska träffar.

Restriktionerna släppte i februari men fortfarande var osäkerheten stor, skulle det bli ett nytt utbrott eller skulle samhället återgå till det "normala"? Detta påverkade även biblioteken och de skriver i utvärderingen att deras planering inför sommaren försenades på grund av det osäkra läget. Men allt blev bättre och mer stabilt under våren, så fram mot sommaren hade de flesta verksamheter återgått till att fungera som "vanligt" igen.

Sommaren 2022

Under sommaren 2022 medverkade cirka 250 bibliotek/filialer från 20 av Sveriges 21 regioner. Vilket innebär att Sommarboken med tiden har utvecklats till ett nationellt projekt. Sen 2017 drivs och projektleds det av Förvaltningen för kulturutveckling.

Varje år kan biblioteken beställa ett materialpaket. 2022 bestod det av:

50 bokpåsar

50 festivalarmband

50 bokmärken

50 kluringsfoldrar

I detta paket ingick dessutom en lång vimpelrad i blått för biblioteken att hänga upp vid sina träffar. För att på ett tydligt sätt visa att här pågår en Sommarboksträff.

I år beställdes det 326 paket vilket innebär att det skickades ut 16 300 kit till hela Sverige. Det var få beställningar i början på året men när pandemirestriktionerna släppte blev det desto fler.

Utvärderingen

Detta är åttonde året i rad som en större enkät skickas ut till de deltagande biblioteken. I år fick vi in 60 enkäter, ungefär 20 färre än året före.

Det är svårt att veta varför antalet går ner, kanske är det en enkät-trötthet som råder på biblioteken? Men de svar vi får in är viktiga verktyg för att utveckla och förändra Sommarboken utifrån bibliotekens önskemål. Enkäten blir som en direktkanal mellan projektledning och de som jobbar med projektet – biblioteken.

I år valde vi att göra en kortare enkät med färre frågor vilket innebär en enklare frågesammanställning med färre sidor.

I texten finns kursiverade citat som är hämtade direkt från årets enkät.

Årets tema och metod

Varje år väljs det och tas fram ett nytt tema och fokusområde/metod till Sommarboken. Till detta tas det fram material. Dels det materialpaket som beskrivs ovan, dels nedladdningsbart material för träffarna som ligger på hemsidan sommarboken.se. Tanken är att detta material i olika former ska ge biblioteken både tankar, idéer och ett kreativt lättanvänt underlag så att de på ett enkelt sätt kan arbeta läsfrämjande under sommarlovet trots semestertider och låg personaltäthet.

2022 års tema röstades fram av barn från bokklubbar på Skara stift- och landsbibliotek och Hammarby kvartersbibliotek. Det blev I skuggan av ... Ett mångbottnat tema, som kunde inrymma allt från läskigheter/rysligheter/skräck till att konkret sitta ute i skuggan av ett träd. Vi tänkte dessutom att det kunde inneha en känslomässig dimension som att växa upp i skuggan av någon, som till exempel ett syskon.

Temat har varit en tydlig succé. Enkätresultaten visar att 88 % av biblioteken har arbetat med temat. Mer om detta längre fram i texten.

Tidigare år har vi även haft en metod i fokus för biblioteken att arbeta med. Grundtanken är att metoden ska ha en koppling till temat och innebära en enkel fortbildning för de bibliotekarier som deltar i Sommarboken. Varje sommar ska man få del av något nytt. Men 2022 valde vi ingen metod utan riktade in oss på ett fokusområde som vi valde att kalla Att läsa på fler sätt.

Som alltid hämtas dessa metoder eller fokusområden från bibliotekariernas enkätsvar från tidigare år. Där var det tydligt att det främst är den tryckta boken som visas på sommarens träffar, vilket exkluderar de barn som läser på andra sätt. Vi behöver alla hjälpas åt att lyfta och visa på hur man kan ta till sig text på många olika sätt.

Som ett steg i att fördjupa kunskapen och att göra träffarna mer tillgängliga för alla barn, togs en handbok fram: **Sommarboken funkar för alla.**

Denna handbok med text av Hanna Jedvik, är tänkt som ett stöd för biblioteken i arbetet med att göra Sommarboksträffarna mer tillgängliga.

Då kan de ska nå ut bättre och få fler barn att delta och ta del av bibliotekens läsfrämjande arbete.

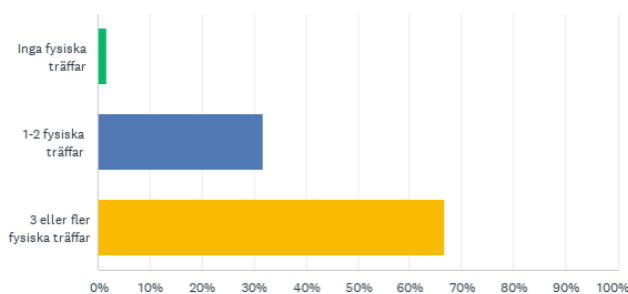
I handboken finns inspiration, tankar och konkreta tips som lätt kan användas direkt i verksamheten.

Under tidigare år har det tagits fram flera handböcker med ursprung i Sommarbokens temaområde eller metod, se hemsidan www.sommarboken.se

Kopplat till årets fokusområde Att läsa på fler sätt pågick ett pilotprojekt där bibliotekarien Annika Wig från Tidaholms bibliotek samverkade med särskolan i Tidaholm kring Sommarboken som ett led i att få eleverna på deras mellan- och högstadium att hitta till och kunna använda bibliotekets resurser. En samverkan som föll väl ut med flera träffar både på särskolan och på biblioteket och som lett till en fortsatt kontakt.

Träffarna

F4 Antal Sommarbokenträffar med barnen under sommaren?

2020 kunde vi i enkätsvaren se att bibliotekens arbete med Sommarboken var tydligt påverkat av pandemin och många gick från minst tre träffar under sommaren 2019 till inga träffar alls under 2020. Sommaren 2021 ökade antalet bibliotek som anordnade träffar och det är glädjande att se att även i år har fler bibliotek arrangerat fler träffar.

Men ännu är vi inte tillbaka till 2019 års siffror då en stor majoritet av biblioteken hade tre träffar eller fler.

2022	67 % av biblioteken hade 3 träffar eller fler, 32 % 1 - 2 träffar, 1 % 0 träffar
2021	66 % av biblioteken hade 3 träffar eller fler, 23 % 1 - 2 träffar, 11 % 0 träffar
2020	48 % av biblioteken hade 3 träffar eller fler, 27 % 1 - 2 träffar, 25 % 0 träffar
2019	85 % av biblioteken hade 3 träffar eller fler, 15 % 1 - 2 träffar,

Rent generellt har det efter pandemiåren varit svårt att få besökarna att fysiskt komma tillbaka till biblioteken, så gäller även de aktiviteter och program som arrangeras. Men 2022 har biblioteken i alla fall arrangerat fler genomtänkta träffar med innehåll till skillnad mot somrarna 2020-2021 då det kunde handla om att barnen hämtade upp påsar eller kom på drop-in träffar.

Vem kommer?

De som deltar på bibliotekens Sommarboksträffar är självklart en spegling av det område som biblioteket ligger i eller hur mycket de satsar på uppsökande verksamhet.

Det handlar även om att barnen ska nås av bibliotekets information till exempel via skolan och eventuell skolbibliotekarie.

I en kommun har alla skolorna välfungerande skolbibliotek *”men många av barnen har inte för vana att besöka folkbiblioteket utan (åter)upptäcker det tack vare Sommarboken på sommaren, vilket är roligt!”*

Men utifrån årets enkätsvar kan man se att barnen som deltar oftast har en blandad erfarenhet både vad det gäller läsvana och hur ofta de kommer till biblioteket.

Det finns fler yttre omständigheter som påverkar. På ett bibliotek har de tidigare år haft fler deltagare som inte varit läs- och biblioteksvana. Detta menar biblioteket är en följd av pandemiåren eftersom de inte kunnat arbeta lika uppsökande eller nått de barn som inte självmant söker sig till biblioteket.

Det är många som skriver om att när de lämnar bibliotekets fyra väggar och förlägger träffarna utomhus till exempel i parker eller på lekplatser och stränder då når man barn som inte har så stor läsvana eller brukar hitta till biblioteket. Man når dessutom de familjer och turister som råkar komma förbi eller befinna sig på platsen.

Det är en ungefärlig fördelning på 55% flickor och 45% pojkar som deltar. Andelen pojkar har ökat de senaste åren och ett skäl är troligtvis att flera bibliotek gör riktade och tydliga satsningar på att samverka med fritids eller andra föreningar. Där möter de barn med varierad bakgrund, läskapacitet och biblioteksvana. Ett bibliotek skriver om hur de *”besökte fritids och mötte barn i skolåldern. Många barn kunde inte läsa, så vi märkte att barnen var svaga när det kommer till läsförståelse. Många av skolorna saknar skolbibliotek, så barnen var lite ovana att möta bibblan/bokbuss.”*

Men det är inte alla barn som kommer för böckerna och läsningens skull, utan det kan vara träffarnas aktiviteter som drar och ofta gäller detta barn med mindre läsvana. I flera av enkätsvaren står det även om hur biblioteket kan vara en samlingsplats för många barn med utrikesfödda föräldrar. De är ofta på biblioteket, så biblioteksvanan är stor, men det är inte alltid där för att läsa, så läsvanan är inte fullt så stor. Träffarna innebär i stället att de har något att göra på sommarlovet. Men när de sen får boktips, hör på bokprat, tittar på och bläddrar i böcker blir de mer intresserade även om de inte alltid lånar med sig böcker hem. Men många av barnen har fått en kick i läsning på detta sätt, vilket innebär att det är väl så viktigt med intressanta aktiviteter för att nå fler än de som redan har läslust.

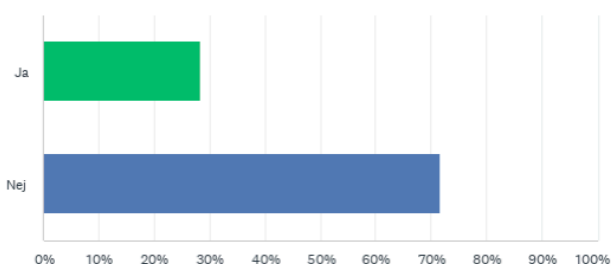
Barn kommer även till träffarna i sällskap av sina föräldrar eller har föräldrar som regelbundet besöker biblioteket och på så sätt fått information om upplägget av årets Sommarboksträffar. De barn som har medföljande föräldrar är ofta yngre och många är nybörjarläsare.

När vuxna kommer med till biblioteket och barnet sen ska låna böcker finns det en tendens att den vuxne har en avvikande uppfattning om vad barnet ska läsa, än barnet själv. Då är det viktigt att bibliotekarien "ser" barnet och kan stötta i valet av bok och läsning.

Vid dessa Sommarboksträffar händer mycket positivt. Bibliotekarierna har mer tid för varje barn och kan möta just det barnets önskemål och frågor. På ett bibliotek tog några av de barn som läser mycket och har biblioteksvana självmant initiativ till att ställa upp och guida de mer ovana biblioteksbesökarna under Sommarboken. Eller *"Alla hade roligt och när sommarlovet tog slut kom de in och lämnade tillbaka böcker och sa: - Jag har så många böcker att lämna tillbaka för jag har varit med i Sommarboken"*.

Utvärderingen

F8 Har barnen varit delaktiga i utformningen av Sommarboken?

Hur är det med barnens delaktighet kopplat till Sommarboken? Kan de vara med och påverka planeringen och träffarna inför och under sommaren? Hur vet bibliotekarierna vad barnen tycker, tänker och vill ska hända?

2020 blev Barnkonventionen svensk lag och ska ligga som en grund i all verksamhet som rör barn. I artikel 12 lyfts barns rätt att tycka till om och få möjlighet till att påverka sammanhang och frågor som gäller dem. Det är tydligt framskrivet att de ska ha möjlighet att vara delaktiga. Så det är utan tvekan ett uppdrag som biblioteken har – att släppa in barnen och låta dem vara delaktiga.

Diagrammets siffror visar att barn har haft en väldigt liten möjlighet att påverka under den sommar som varit. Även om procentdelen för barns delaktighet under sommaren 2022 är låg, är den glädjande nog högre än den som framkom i 2021 års enkät.

Detta är i och för sig inte förvånande eftersom den planering och de träffar som genomfördes under 2021 var väldigt påverkade av de restriktioner som gällde på grund av pandemin. Detta innebar bland annat att bibliotekens arbetsuppgifter förändrades då många periodvis stängdes och sjukfrånvaron var hög. Det fanns inte så mycket tid eller möjlighet över till planering eller att söka upp barn för att få med deras åsikter och önskemål.

Men ordet delaktighet kan ha flera betydelser.

- **Påverkan och inflytande**
Här handlar det om att hitta välfungerande metoder för att låta barn och unga påverka innehållet på träffarna. Kan barn och unga delta i planering på samma villkor som de vuxna?
- **Vidgat deltagande**
Hur man kan jobba för att nå nya grupper av barn och unga eller att hitta sätt för att överbrygga hinder för deltagande så som avstånd, ekonomi eller funktionsnedsättningar.

Hur ska vi nå de som inte är med?

- **Känna sig välkommen och lyssnad på**

Ett inkluderande förhållningssätt som visar att biblioteket/Sommarboken/träffarna är en plats för just det här barnet, just den här individen – att ge förutsättningar för delaktighet.

Källa: (<https://www.vgregion.se/f/kulturutveckling/regional-utveckling-och-tjanster/barn-och-unga/kulturskolan/kulturskolepedagogdagen/material-fran-kulturskolepedagogdagen-2021/>)

Det finns svar från enkäten som visar att biblioteken använder sig av alla dessa tre former av delaktighet.

Första betydelsen handlar om att använda olika metoder för att nå delaktighet som utvärderingar, referensgrupper eller muntliga förslag. Exempel nedan:

- *De (barnen) har efter avslutad Sommarbok i år fått fylla i en enkät vad de tyckt om träffarna*
- *Samarbetat med fritids och frågat barn som är mycket på biblioteket vad de skulle vilja göra under sommaren.*
- *Vi utgick från fjolårets utvärdering med barnen*

Det finns även citat som visar på vidgat deltagande eller hur man kan arbeta för att överbrygga hinder för barn att delta.

Här berättar en bibliotekarie om hur hen tillsammans med barn gör boktipsfilmer till Sommarboken som läggs på Youtube, för att på så sätt kunna inkludera och involvera de barn som går på fritids många mil bort.

Jag hade tre flickor, 10 år, som var med och gjorde film. Barn från Fredrika (där det inte bor jättemycket barn) var med och filmade boktips och lämnade boktips till mig som de ville att jag skulle berätta om. Jag hade också en tjej som går gymnasiet numera, men som funnits med länge hos oss, som var med och lärde ut både snörlekar och hopp-repslekar i Youtubeprogrammen.

Man använder sig även av digitala möjligheter för att nå barn utanför biblioteket.

En del av Sommarboken var en interaktiv youtubeberättelse (man klickade sig vidare till länkade videos och gick på sätt vidare i berättelsen) som vi satte upp på badplatser i kommunen. Den berättelsen skrevs och filmades/gjordes av sommarjobbade ungdomar. Om man fullföljde berättelsen fick man en bok skickad till sig.

Den tredje betydelsen av delaktighet handlar om ett inkluderande förhållningssätt.

- *Genom kommentarer och önskemål från tidigare år. Jag har också försökt vara lyhörd för barnens önskemål på plats på träffarna och lämna utrymme för sådant som de fastnar för och vill göra i stunden.*

- *Efter varje tillfälle har barnen utvärderat träffen med dess innehåll och också fått möjlighet att ge oss tips på vad de saknade och ville ha med vid nästa tillfälle.*
- *Eller nja, på första träffen fick de berätta vilka slags böcker de gillade så vi kunde fokusera på genrer vi visste att de uppskattade.*

Bibliotekarier är oerhört kompetenta och har stor kunskap kring böcker och läsfrämjande för barn. De är vana att arrangera aktiviteter och programpunkter med barn i fokus men tänker de på hur barns delaktighet skulle kunna se ut om den tillämpades fullt ut? Vissa av svaren, se nedan, visar på en viss delaktighet men på de vuxnas villkor. Är det då delaktighet?

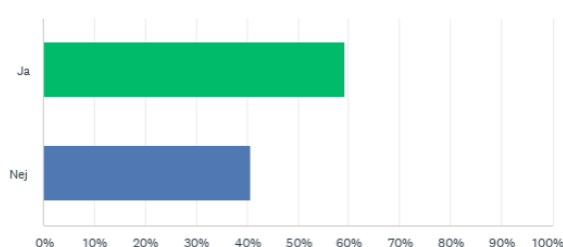
- *Vi bestämde tillsammans upplägget*
- *Den sista träffen utformade vi tillsammans, de övriga hade jag planerat.*
- *Avslutningsfika planerade vi tillsammans nästa utifrån några alternativ som jag föreslagit*
- *Barnen fick välja mellan vissa förutbestämda aktiviteter.*
- *Tidigare erfarenhet. Dvs vad barn uttryckt att de gillat.*

Hur ser det ut med Sommarbokens upplägg, får barnen vara delaktiga i den planeringen? Även här finns en utvecklingspotential och mer delaktighet behövs.

Idag är det barn från olika bokklubbar som röstar fram det kommande årets tema. De får även vara med och tycka till kring hur materialet ska se ut och vad Sommarbokspaketen ska innehålla. De senaste åren har även dessa bokklubbar varit ansvarig för sommarens boktips på hemsidan Sommarboken.se

I pandemins fotspår

F9 Har erfarenheterna från pandemiåren påverkat ert arbete med Sommarboken?

Under de två senaste åren då covid-19 varit en stor del av allas våra liv har vi även haft med en fråga i denna enkät som handlat om biblioteken och deras upplevelse av pandemin och Sommarboken. Detta år valde vi att fråga om efterverkningarna och hur pandemin påverkat deras fortsatta arbete. Det visade sig att 59 % av biblioteken upplevde att deras arbete med Sommarboken hade förändrats postpandemin.

Kommentarerna är ganska så samstämmiga och berör samma områden:

Uppsökande verksamhet vilket innebär att fler bibliotek arbetar mer och oftare utanför bibliotekets väggar.

Utomhusaktiviteter känns numera helt naturliga och inte ett undantag från de vanliga inomhusaktiviteterna. Det vidgar våra vyer i planering och utförande.

Det handlar om att söka upp barnen där de befinner sig i stället för att vänta på att de ska komma till biblioteket. Då möter man även de barn som inte vanligtvis söker sig till biblioteket.

Vi är mer måna om att få träffa barn och bege oss till platser där de finns, i stället för att bara ha aktiviteter på biblioteket.

Men vissa upplever att det trots allt är tryggare och enklare att ha sin verksamhet inomhus. *Vi tyckte att vi fick det att fungera bra att vara utomhus, men samtidigt var det så skönt att få vara inne igen, rent praktiskt, så vi återgick till det.*

Digitala aktiviteter: De senaste åren har biblioteken blivit bättre på digitala aktiviteter och låtit sociala medier få större plats i sitt läsfrämjande arbete. Det är bra och viktiga arbetssätt för att nå fler och andra barn än de som fysiskt kommer till biblioteket eller de platser där det arrangeras träffar.

Nu erbjuder vi fler digitala aktiviteter. Digitalt läsfrämjande är idag en mer naturlig del av bibliotekens arbete till skillnad mot hur det såg ut före åren med covid-19.

När bibliotekarierna inte kunde besöka skolorna och berätta om Sommarboken undersöktes andra vägar för att nå skolbarnen.

Vi har fått bättre vägar att nå ut med information via skolans digitala plattform.

Vikten av personliga möten: Som en reaktion mot de restriktioner som handlade om att hålla avstånd skriver biblioteken om hur det under sommaren 2022 fanns en längtan efter att ses fysiskt istället för att låta det ske genom en skärm.

Under pandemin märkte vi av minskande delaktighet när allt var digitalt. I år ville vi köra allt på plats för att återknyta kontakten med barnen.

Eller Vi ville göra en storslagen invigning just eftersom vi inte kunnat ha det på två år!

Men det bästa är att få till en kombination med fysiska träffar och allt vad de mötena kan ge och möjlighet att kunna delta via digitala kanaler som ju når långt utanför bibliotekets väggar.

Nu vill jag gärna ta upp det fysiska samarbetet med fritids igen och kombinera det digitala med det fysiska. Jag når så oerhört många fler barn med det digitala, därför tycker jag det är viktigt i en norrlandskommun med långa avstånd. Men de fysiska träffarna ger andra saker som också är viktiga.

Förändrade träffar: Svaret ovan visar på en utveckling eller hur Sommarbokens träffar ändras utifrån hur behoven eller önskemålen ser ut. Under sommaren 2022 levde pandemikänslan kvar hos många vilket avspeglas i svaren nedan:

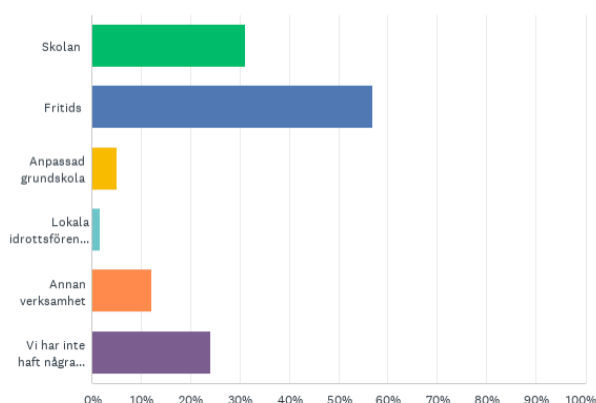
- Ja, vi har de två senaste åren valt att göra en sommarboksutställning i stället för träffar, på det sättet nådde vi fler barn och det blev fler enskilda bokprat.
- Fler möten med större fysiskt utrymme.
- Mer öppen verksamhet under längre tid. Lägre trösklar.
- Mer digitala inslag plus att uppstarten ser annorlunda ut. Sker under två dagar och under längre tid för att "sprida" ut barn.
- Vi har också under de två senaste åren placerat ut videobaserade aktiviteter runt om kommunen så att vi har närvaro utan att behöva vara där fysiskt.

Några bibliotek skriver även om hur besöksantalet har sjunkit och att låntagarna generellt inte hittar tillbaka till biblioteken. Detta är även tydligt på vissa av bibliotekens Sommarboksträffar eftersom färre barn dyker upp. Betydligt färre barn än innan har deltagit i år.

Under våren/sommaren 2022 är detta även en återkommande fråga i civilsamhället eftersom färre personer deltar i publika arrangemang och aktiviteter än före pandemin.

I pandemins fotspår

F10 Vilka andra verksamheter har ni samarbetat med kring Sommarboken?

I år var det fler bibliotek som samarbetade med andra verksamheter än tidigare, även före pandemin! Vilket ju är jättekul. Samverkan är nyckeln till att bland annat nå ut med information och för att få fler barn att delta i träffarna. Ju fler verksamheter som biblioteken krokar arm med desto fler kanaler har de till vårdnadshavare och barn.

Under sommaren 2022 var det nästan 60% av biblioteken som hade haft ett samarbete med fritids! Det är den högsta siffran sen vi startade med dessa enkätundersökningar. Vilket visar att det inte längre är skolan som är den största och vanligaste arenan för samverkan.

Vi vände oss specifikt till fritids detta år. Dels för att få ett säkert antal deltagare vilket underlättar vid inköp av material, fika osv. Dels för att få en bättre spridning av deltagarnas bakgrund, biblioteksvana, läsvanor etc. Även för att öka samarbetet med skola och fritids.

För varje år har siffran växt i takt med att fler och fler bibliotek inser vikten av att aktivt söka upp och bygga en levande kontakt med fritidshemmen i kommunen. Till exempel har bibliotek valt att finns på plats på fritidshemmen och ha frukostläsning vid flera tillfällen, de kör dit med bokbussen och jobbar med ett tydligt läsfrämjande arbete.

Fritids har sett Youtubeprogrammen och delat ut materialet hos barnen. Det är alltid härliga rop därifrån. :-)

Via fritidshemmen når man fler barn från fler platser i kommunen, barn som har olika läsnivå, olika biblioteksvana och kunskap om böcker. En stor fördel är även att de under sommaren har pedagoger på plats som kan följa med barnen, delta i träffarna och sen prata vidare om eller fortsätta boksamtalen när de är tillbaka på skolan.

Vid Deckarskolan samarbetade vi med fritids som fick böcker att läsa inför författarböcker och fritids deltog med en grupp.

Men det är viktigt att barnen inte tvingas till biblioteket, det ska vara frivilligt annars tappar de lusten på vägen till biblioteket.

Vi åkte ut till två fritidshem med bokbussen och genomförde två sommarbokenträffar. Mycket uppskattat av både barn och pedagoger.

Färre har i år samverkat med skolan. Det kan bero på att under vår/tidig sommar fanns det vissa restriktioner kvar på skolorna och till stor del även i människors medvetande. Annars brukar samverkan med skolan oftast handla om att de är en kanal för information om Sommarboken ut till barn och vårdnadshavare men det är inte alltid som det blir bra.

Inbjudan till Sommarboken har spridits till barnen via skolorna. (Fast vissa lärare missade/glömde att dela ut, så nästa år ska vi försöka besöka skolorna och dela ut själva.)

Men finns det skolbibliotekarier i kommunen är oftast läget ett annat eftersom de brukar ha en möjlighet att gå ut i "sina" klasser och berätta om Sommarboken och dela ut information och foldrar. I svaren finns även exempel på hur man tillsammans skola, fritids och bibliotek arbetat för att främja läsningen över sommarlovet.

Kommunens specialpedagoger hade ett sommarboken-projekt riktat mot två skolor i mer socialt utsatta områden. Skolornas klasser har besökt biblioteket för att få information om sommarboken, låna böcker och få sina påsar. Under sommaren har fritids arbetat läsfrämjande. De har sedan haft egna avslutningsfester för Sommarboken på skolorna.

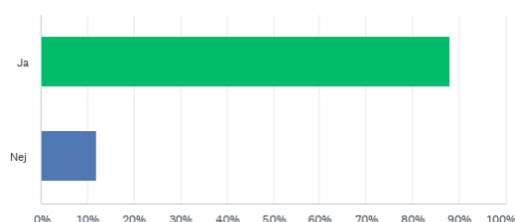
I år visar staplarna att biblioteken haft minskad kontakt och arbetat mindre med lokala idrottsföreningar eller andra verksamheter. Det är tydligt i enkätsvaren där det i stort sett är det lokala bostadsbolaget, fritidsgårdar, sportcenter som nämns.

Eftersom årets fokusområde var att läsa på fler sätt tog vi i år med den anpassade grundskolan som ett kryssalternativ under frågan: Vilka verksamheter har biblioteket samverkat med? Dessutom tog vi fram skriften Sommarboken funkar för alla och uppmuntrade biblioteken att uppsöka närmsta särskola/anpassad grundskola. Vi ser i svaren att några bibliotek hörsammade detta och förhoppningsvis fortsätter det samarbetet att utvecklas på olika sätt nu när de fått kontakt.

Har haft speciellt anpassade träffar för tre olika grupper för särskolan. Både uppstart och avslut.

Tema och fokusområde

F11 Har ni arbetat med årets tema (I skuggan av...) och/eller årets fokusområde (Läsa på fler sätt)?

De senaste fem åren har det varit barn från olika bokklubbar som röstat fram det årliga temat. 2022 stod skräck överst på önskelistan och temat blev I skuggan av ... med läskiga vibbar. Men även ett tema som kan handla om att växa upp i skuggan av ett syskon eller att sitta i skuggan under ett träd. Mångfasetterat. Hur har temat fungerat och vad tyckte biblioteken? Det har varit ett positivt mottagande och nästan 90 % av biblioteken har utifrån sina förutsättningar använt det på olika sätt. Men det finns enstaka invändningar.

Vi upplevde ett problem med temat i år - en del barn (och deras föräldrar) kände sig rädda och ville till exempel inte vara med på högläsning.

Men de allra flesta har tagit emot, skyltat upp och använt sig av temat. Det har bland annat varit: Skrivarworkshops utifrån temat, författarbesök, berättarvandringen som byggde på spöklika sägner från bygden, gåvoböcker som delades ut och köptes in utifrån temat, bygg din egen skuggteater med skuggfigurer, läskig högläsning, Sommarskuggan-pysel, barnfilmskolan där barnen fick pröva på att göra egen film på temat, grenar i mångkamp, pysel kopplat till temat, frukostläsning på fritids (högläsning).

Vissa bibliotek lägger ner stort engagemang och låter verkligen temat på olika sätt genomsyra alla deras träffar och aktiviteter. Detta bibliotek valde att utgå från den läskiga aspekten av temat:

Spöktema genomgående hela sommaren, med bland annat spökvandring i magasinet, "geo-caching" på bygden med letande av spöken/monster som rymt från böckerna, spökigt pyssel, pratat.

Andra valde att mer fokusera på skuggtemat:

Vi har gjort skuggteater, berättat att en måste sitta i skuggan och göra snörlekar, annars kittlar solen en (berättelse från förr om en man som råkade ut för just det), film som heter "Bland skuggor och hyllor", pratat om hur en kan vara i skuggan av, på olika sätt.

Hur gick det då med fokusområdet, läsa på flera sätt? Vi har sen tidigare sett att många bibliotekariers främst visar fysiska böcker och i viss mån ljudböcker när de ska boktipsa eller ha boksamtal. Vi ville även uppmuntra dem till att ta kontakt med närmsta särskola eller anpassad grundskola. Självklart ska även de barnen få del av bibliotekens läsförmedlande arbete inför och under sommaren. Som en hjälp på vägen och fylld med massor av praktiska tips tog vi fram skriften Sommarboken funkar för alla. Det är många som laddat ner skriften och svaren visar på att i alla fall ett antal bibliotek har hörsammat uppmaningen och kontaktat närbelägna särskolor för ett samarbete.

Det framgår även tydligt att det är fler bibliotek som använt sig av temat än av fokusområdet. En tendens vi även sett tidigare är. Men det har arrangerats träffar där hur man läser har fått vara temat för träffen.

En av träffarna hade vi fokus på att läsa på olika sätt och barnen fick gå till olika stationer där de skulle klura ut en uppgift t.ex. tyda en rad i en punktskrifts bok, låna en e-ljudbok i biblio-appen m.m. Vi fick också många bra tips från årets handbok som vi använde som t.ex. att checka in och ut med Bloom appen.

I år skriver även biblioteken om att de i större utsträckning än tidigare lyft fram serier, e-böcker, böcker som både finns i pappersformat och på Legimus. De som har Bibblix och Polyfino har berättat och visat upp dem.

I övrigt är det glädjande att det är väldigt många som laddar ner våra frågepromenader, affischer med "skuggiga" boktips, pyssel från Sommarbokens webb och ambassadörens filmer.

Tema och fokusområde

Vissa frågor återkommer i enkäten år efter år bland annat denna: Hur kan ni utveckla Sommarboken på ert bibliotek?

Vi tänker oss att denna fråga ger bibliotekarierna en möjlighet att fundera kring och

analysera sitt eget arbete. Varje år är det lika intressant att läsa om deras utvecklingsidéer på hemmaplan.

Utifrån enkätsvaren blir det tydligt att vissa områden som marknadsföring, personal, samverkan och delaktighet påverkar bibliotekarierna mer än andra. Nedan finns det med exempel på utvecklingstankar utifrån de olika områdena. Många av svaren återkommer från flera bibliotek men är endast med som exempel en gång.

Marknadsföring

Behöver vara ute och informera tidigare på våren. Svårt att nå ut till barnen därför viktigt med och hur man marknadsför. Viktigt med tydlig information kring vad Sommarboken innebär. Utveckla samarbetet med skolan för att nå fler och äldre barn. Fler boktips på bibliotekets sociala medier. Sprida informationen om Sommarboken ut till kommunens filialer för att fler barn ska kunna delta.

Materialet

Lägga något mer i bokpåsarna, eventuellt boktips. Flerspråkigt häfte.

Personal

Involvera fler på biblioteket men även över förvaltningsgränserna. Ingen personal, inga träffar under sommaren. Lättare med planering och utförande om man är fler personer.

Tid och resurser

Finns ingen planeringstid eller resurser. Bättre samordning mellan huvudbibliotek och filialer.

Träffar

Större variation. Fler träffar till antalet. Drop-in tillfällen. Utveckla och kombinera träffarna med skapande aktiviteter och författarbesök. Satsa på häftigare invigning/uppstart. Viktigt med tydligt fokus på läsning och att det kan göras på olika sätt.

Samverkan

Mer samarbete med fritids för att nå äldre barn. Samverkan med fler aktörer och lokala föreningar i kommunen vilket kan leda till att hela kommunen engagerar sig som ringar på vattnet. Väldigt viktigt med rätt kontaktpersoner.

Delaktighet

Fördjupa barnens möjlighet till delaktighet och medbestämmande. Referensgrupp med barn.

Vidgat deltagande

Viktigt arbeta uppsökande. Ta upp samarbete med sarskolan. Mer fokus på att läsa på olika sätt. Använda bokbussen för att nå fler på landsbygden eller kommunens fritidshem. Fler pop-up tillfällen.

Nöjda

Men en del bibliotekarier är nöjda och anser att de har ett fungerande upplägg idag, utifrån de förutsättningar som finns. De utvecklar och prövar olika metoder vilket leder till att de blir bättre hela tiden.

Utvecklingsområden för Förvaltningen för kulturutveckling

Det finns många metoder för att utveckla projekt. En av de vägar vi har valt är denna årliga enkät. Genom den får vi mycket information och bibliotekariernas svar påverkar direkt nästa års projekt. Inputen är ovärderlig och gör att vi vågar testa nya och fler tankar och idéer för varje år.

Vad tänker och tycker då biblioteken om vårt (förvaltningens) arbete inför sommaren 2022 och har de tips på ändringar inför nästa sommar, 2023?

Även här kan svaren grupperas inom olika områden. Svaren har lagts i en löpnade text men är från olika bibliotek.

Materialet

- Paketen:
Skicka med en gåvobok i paketet. Färre "kringsaker" bättre med en rejäl tygpåse. Kanske något pyssel-paket eller liknande skulle kunna medfölja, någonting vi kan dela ut eller ta upp och göra på biblioteket som en aktivitet. Något skapande knutet till temat och böcker!
Slopa armbanden som snabbt blir skräp. Varför inte ett fint "Läsdagbok-häfte" istället? Skulle vara bra om armbanden gick att öppna igen.
Mycket bra att pysselhäftet var lite tjockare - vi provade några tricks tillsammans på träffarna.
- Nedladdningsbara materialet sommarboken.se:
Mer av affischer och frågepromenader. Maskerna i år var toppen! Jättebra med pysseltips och färdiga mallar att skriva ut.
Tipspromenaden var bra men önskvärt med en tydligare märkning på materialet om det tillhörde den lätta eller svåra tipspromenaden.

Svårt att ladda ner ambassadörens filmer. Det var svårt att förstå hur man delade filmen direkt till sitt Facebookkonto, och det lyckades inte alls.

Enklare tips på aktiviteter, inte pyssel, som man kan göra. Bra om äldre aktiviteter ligger kvar.

Jag hade gärna sett ett material som passade målgruppen bättre i färgval, illustrationer och gränssnitt.

- **Tips!**
En sak som jag tycker att ni skulle kunna ta fram är en mall till pins. Jag tror att många bibliotek har en pins-apparat. Vi gjorde en egen mall med katten och sen fick barnen göra sin egen pin.
Göra en digital följetong eller pod på hemsidan som man kan köra under träffarna. (Likt "bokslukarsällskapet" som fanns tidigare.)
- **Bilder/loggor**
Fler format av logga och olika design för affischer och instagram. Loggan har varit för stor och bred.
Frlagda bilder med transparent bakgrund så man enkelt kan anpassa affischer etc. Bra om det fanns bilder i rätt format för Facebook/instagram som gick att använda rakt av. Vektorbilder är alltid bra när man ska anpassa till eget material. Hade varit fint om man kunde få alla loggor även separerade från bakgrunden. Vi använder oftast inte hela konceptet utan anpassar det till våra egna behov.

Information och utbildning

- Tema i god tid. Gärna även vad som kan tänkas finnas med i årets utbud och innehåll i paketen. Information fungerar bra till oss som jobbar med det.
- Digitala träffar är smidigt, även om fysiska träffar är trevliga så hoppas det fortsätter att spelas in för de som inte har möjlighet att delta på fysiska träffar. Jag tycker att det har varit bra med Sommarbokenträffarna (utbildningarna), så man har kunnat börja fundera i god tid och bolla idéer med kollegor på andra bibliotek.

Projektet

- Vore bra om det var från 6 år och uppåt, eftersom även 6-åringar har sommarlov från skolan.

Positiva röster

Tycker materialet har varit bra! I år tycker jag att det funnits så mycket bra att ta del av, både pysselhäftet och på webben. Fortsätt så!

Tycker att det fungerar bra. Underlättar med färdigt material. Bra med färdigt

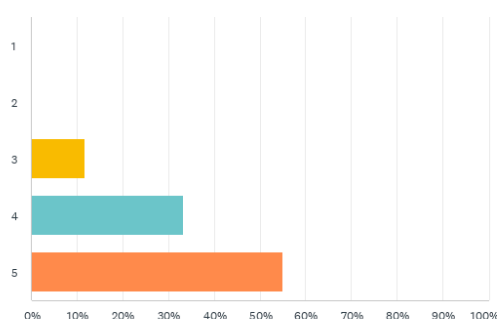
pyssel och tipspromenader. Materialet i paketet är bra. Ert material var tillräckligt och temat riktigt bra. Det har varit jättebra med alla tips från er, författare och andra bibliotek hur man kan arbeta med sommarboken.

Jag tyckte att årets påse och material var jättefint! Det lockade många barn. Vi delade ut 90 "kit". Tycker ni gör ett jättebra jobb och bidrar med många bra idéer och tips på pyssel, tipspromenader och handböcker med mera.

Materialet är bra!

Helheten

F14 Vad tycker ni om Sommarboken som helhet? Ange på en skala 1 till 5 där 1 betyder inte bra och 5 betyder mycket bra.

Det är kul och tillfredställande att se att 88 % av biblioteken tycker att utformningen av Sommarboken 2022 är värd betyget 4 eller 5. Det är väldigt viktigt att konceptet stämmer väl överens med vad biblioteken efterfrågar och behöver. Många har även lagt till kommentarer i form av heja-rop som Fantastiskt bra läsfrämjande program! och där de uttrycker sin uppskattning för det enkla och smidiga konceptet och med allt färdigt material vi tar fram till träffarna. *Superbra med ett färdigt upplägg! Ju mer hjälp man får under sommaren när tiden inte räcker till för förberedelser osv desto bättre!*

De skriver dessutom om vikten av att temat är mångfacetterat eftersom det då går att tolka på flera sätt vilket innebär att det är lättare att förhålla sig till. Många lyfter även frågepromenaderna. De sitter uppe hela sommaren både inne på biblioteket och utanför. En uppskattade aktivitet som biblioteken kan erbjuda utan att det kräver några extra personalresurser.

De lyfter även fram att Sommarboken är väldigt omtyckt av de barn som deltar och deras föräldrar samt bibliotekarierna.

Kommer absolut att delta nästa år. Det var så roligt både för mig och barnen.

Flera lyfter även att konceptet finns över hela Sverige och att det tillför något extra.

Varje år finns det några bibliotek som skriver om att de har svårt med begreppet kravlöst vilket ju är Sommarbokens signum. Barn ska kunna delta utan att de ska ställas krav på dem att de ska läsa till exempel fem eller tio böcker. Det tänker vi är en väg till läslust.

Det finns även tankar kring namnet Sommarboken. Ordet Sommarboken känns svårt att förhålla sig till – det är ju mer än en bok- vilket inte alla greppar. Vilket ju stämmer men efter 10 år är namnet etablerat och det känns svårt att byta.

Sammanfattande slutord

Sommaren 2022 fyllde Sommarboken 10 år. Vi kan nu se tillbaka på en utveckling från att det inledningsvis var ett fåtal bibliotek i Västra Götalandsregionen som deltog, till att det i år var ungefär 250 bibliotek från hela Sverige och minst 16 500 barn som var med. Under dessa år har biblioteken nått ut till minst 126 000 barn, vilket är fantastiskt. Sommarboken har blivit ett koncept som många av Sveriges bibliotek och barn känner till och uppskattar.

Projektet bygger på träffar och på grund av det osäkra läget under våren 2022 beslutades det att även denna sommar utgick kravet på att biblioteken skulle anordna fysiska träffar. Men trots allt blev det fler jämfört med förra året, antalet är ändå färre än före pandemin. Intressant att se hur blir sommaren 2023?

Även bibliotekens planering inför sommaren försenades på grund av det osäkra läget och kontakten med barn var begränsad vilket innebar att färre barn hade möjlighet att påverka och vara delaktiga inför sommarens träffar.

Vilka är då barnen som deltar i träffarna? I år skriver de bibliotek som inte kunnat arbeta uppsökande att det lett till att främst lässtarka, biblioteksvana flickor varit med. Men vissa bibliotek har medvetet arbetat ännu mer uppsökande under dessa pandemisorrar och då är bilden inte lika entydig utan barngrupperna har varit mycket mera blandade.

Tidigare år har skolan varit den viktigaste samarbetsparten men i år är det fritids som ligger på första plats. Något bibliotek har medvetet vänt sig till kommunens fritidshem för att på så sätt nå ut till fler och andra än de barn som självmant hittar till biblioteket under sommaren.

För att locka så många deltagare som möjligt till träffarna så är även de olika aktiviteterna viktiga beståndsdelar på en träff.

Boktips och boksamtal lockar en del barn medan andra kommer kanske för pyssel/ DIY, författarbesök, göra film och fika. Ett bra tillfälle att locka fram lusten till läsning. Träffarna har ett stort värde eftersom de är fria att delta i och för vissa barn blir det något att göra under sommarlovet. Biblioteken är tillåtande och trygga platser.

Årets tema I skuggan av ... var populärt, nästan 90 % av biblioteken utgick från det när de planerade och la upp sommarens aktiviteter och träffar. Det var tyvärr färre som tog sig an fokusområdet, läs på fler sätt.

Det kunde även varit fler som hörsammat vår uppmaning och kontaktat och samverkat med sin närmaste särskola/anpassade grundskola. Även om vi tog fram skriften Sommarboken funkar för alla som var tänkt som ett stöd på vägen.

Det är betydelsefullt att även dessa barn finns med tidigt i planeringen kring läsfrämjande och Sommarboken. Annars är det en målgrupp som lätt glöms bort trots att även de har sommarlov och behov av tips på läsning och böcker för att få läslusten kan växa. Inom ramen för Sommarboken kommer projektledningen att fortsätta att arbeta för att biblioteken på olika sätt ska samverka med den anpassade grundskolan.

Efter Sommarbokens avslutning på det lokala biblioteket är det viktigt att göra en egen reflektion och analys av den gångna sommaren och vad som kan göra bättre till nästa år. Vad behöver utvecklas och vilka samarbeten behöver initieras? Hur får vi på vårt bibliotek fler barn att hitta till läslusten och läsningen? Läsningen är i grunden en fråga om demokrati, som vi alla behöver förhålla oss till.

Biblioteken är väldigt positiva till hela projektet Sommarboken men skriver om delar som kan utvecklas. Dessa inspel är viktiga för Förvaltningen för kulturutveckling och den fortsatta utvecklingen av Sommarboken så att projektet uppfyller de förväntningar och behov som finns. Tanken är att Sommarboken ska fortsätta att vara ett viktigt läsfrämjande projekt för Sveriges bibliotek och de barn som deltar på träffarna.

En sista kommentar.

"Detta är en av de roligaste sakerna som händer under sommaren."

